

Kinderdiabetes en psychopathologie

angst en de invloed op de autonomieontwikkeling in de ouder-kindrelatie

EADV
symposium
14 november 2008.
Merlijn van Eijk

Algemeen

Psychopathologie = Psycho – pathos – logos =
de leer van de ziekte van de geest/psyche

Waarom aandacht voor psychopathologie bij kinderen met DM?:

- Hoge mate aan comorbiditeit
- Behoeftte aan preventie en hoogwaardige behandeling van comorbide problemen.

Comorbide psychopathologie bij Diabetes Mellitus

- Eetstoornissen
- Depressie
- Angst- en stressstoornissen
- Neuropsychologische problemen
- Relationele problemen
- Maatschappelijke problemen

Eetstoornissen

- Anorexia Nervosa
- Bulimia Nervosa
- Orthorexia
- Binge eating disorder
- Studie VS (2000): 365 ♀♀ met DM type I vgl.
- 1089 ♀♀ zonder DM (lft 12 – 19 jaar).
- Conclusie: ♀♀ met DM voldeden 2 maal zo vaak aan DSM IV criteria v. eetstoornis

Meer gedateerd:

Fairburn deed in 1991 ook onderzoek naar eetstoornissen onder ♀♀ en ♂♂ (lft 17 tot 25 jr)

Conclusies:

- Zowel ♀♀ met als zonder DM hadden eetstoornissen. (Ong evenveel). ♂♂ hadden geen eetstoornissen.
- 37 % (!) vd ♀♀ met DM gebruikte tekort aan insuline als gewichtsvermindering

Laat even op je inwerken...

Depressie

- DM type 1 en 2 hebben 2 maal zo grote kans op het ontwikkelen v.e. depressie:
Prevalentie:
- Ernstige depressie: 11 %
- Milde depressie 31 %
(Anderson et.al 2001)
- Recidieven komen bij DM ptn vaker voor

Waarom?

- Alleen vermoedens:
- - Waarschijnlijk door verhoogde psychosociale stress in combinatie met biochemische factoren.
- Bij eenmaal bestaande depressie, kunnen depressieve klachten en metabole ontregeling elkaar in stand houden.
- Depressie houdt verband met verslechterde zelfzorg en – glycemische instelling, hetgeen DM ontregeling kan veroorzaken.
- En vice versa houdt deze cirkel zz in stand, want DM is op zichzelf weer een risico voor depressie

Angst en stressstoornissen

- Komen ook vaker voor. Deze uitspraak berust vooralsnog op vermoedens. weinig cijfermatige ondersteuning.
- Stress kan leiden tot hypo's en hypers en hypers en hypo's kunnen leiden tot stress
- Zelfzorg is moeilijker tijdens stressvolle momenten

Spuut en prikangst

- Onderzoek ivm dissertatie Mollema (2001):
- Populatie van 252 (volwassen!) DM ptn
- Daarvan scoorden 24 ptn extreem hoog op de D- SPAV (diab spuit en prikangstvragenlijst) (dus 10 %)
- Ernstige sa en pa collereert met andere ψ -iatrische stoornissen
- Ψ -logisch gevolgen: schuldgevoel en zelfverwijt, hetgeen weer risicofactoren zijn voor depressie

Neuropsychologische problemen

- Jonge mensen met DM hebben een verhoogd risico op leerproblemen en op zwakte in informatieverwerking, vooral bij early onset DM en als er in de geschiedenis forse hypoglycaemieën bestaan.
- Dit betreft vaker jongens dan meisjes.

relationeel

- Relationele problemen: ouders/gezin=>gevoelens van overbetrokkenheid/afhankelijkheid
- Seksuele problemen. Bijv impotentie bij ♂♂

Sociaal-Maatschappelijk

- DM pt heeft zowel financieel als maatschappelijk een achterstand. denk aan hypotheek/verzekeringen/rijbewijs.e.d.

Uitgelicht:

Wat is Angst?

- Definitie van Dale:
“angst de; m -en gevoel van beklemming, vrees, onveiligheid of onzekerheid: in ~ zitten; hij stond duizend ~en uit”

DSM IV – T – R classificatie: gegeneraliseerde angststoornis

- Voortdurend angstig en bezorgd
- Moeite hierover controle te houden
- Plus bij kinderen 1 vd vlg symptomen gedurende tenminste 6 maanden:
 - *Een constant gevoel van onrust en spanning*
 - *Snel vermoeid*
 - *Moeite met concentreren*
 - *Geïrriteerdheid*
 - *Spierspanning*
 - *Verstoorde slaap.*

Differentiaal diagnoses

- Fobieën
- Paniekstoornissen
- Symptomen van angst kunnen lijken op depressie
- PTSD
- Acute stressreacties

Prevalentie

Volwassenen:

- 2,3 % Nederlanders leed ooit aan gegeneraliseerde angststoornis
- 5,1 % mensen in Verenigde Staten leed ooit aan gegeneraliseerde angststoornis (ouderen waren hier ge excludeerd)

Adolescenten (12 – 18 jr):

- * 1,3 % leed de laatste 6 maanden aan angststoornis

comorbiditeit

- 1 op 3 mensen met angst heeft ook:
 - Specifieke fobie
 - Paniekstoornis
 - Depressie/dysthymie

Lichamelijke ziektes bij angst

- mensen met een gegeneraliseerde angststoornis lijden vaker aan somatische klachten of een chronische somatische aandoening. (NEMISIS onderzoek)
- Angst → overactivering sympathische deel van het autonome zenuwstelsel → leidt tot reeks lichamelijke klachten: drukkend gevoel op de borst, hartkloppingen en overmatig transpireren.
- Chronische overactivatie van het sympathische deel van het autonome zenuwstelsel → grotere kans op hart- en vaatziekten

Anders nog iets?

Angst leidt tot:

- spierspanning die op den duur spierpijn in rug en schouders, trillingen en spanningshoofdpijn kunnen veroorzaken
- mensen met angststoornissen komen meestal niet met klachten van psychische aard bij hun huisarts, maar vooral met onverklaarbare lichamelijke klachten. Het grootste deel (41%) komt met klachten over hartkloppingen en duizeligheid, 1 op de 3 noemt pijnklachten, en 1 op de 10 meldt vermoeidheidsklachten of slaapproblemen.

AUTONOMIE

Het zich ontwikkelende kind

autonomievorming in verschillende ontwikkelingsfasen

- 0 – 6 maanden (vlgs Piaget, Mahler)
- 6 – 18 maanden (vlgs Piaget, Mahler)
- 1 ½ - 6 jaar (vlgs Piaget, Mahler, Freud)
- 6 – 12 jaar (vlgs Piaget, Freud)
- 12 – 19 jaar (vlgs Piaget, Freud, Erikson)

DM en angst en de ouderkindrelatie

in de verschillende ontwikkelingsfasen

- 0 – 6 maanden
Kind: ongenoegen - genoeg
ouder: bescherming – angst kind te moeten pijnigen en onthechten, schuldgevoel
- 6 – 18 maanden
Kind: het voelen van IK, en het voelen van de Prik
Ouder: bescherming–pijnigen, begin geweldloze reactie op koppigheid
- 1 ½ - 6 jaar
Kind: Magisch realisme en zelfbepaling/individualiteit
Ouder: separatie en angst voor liefdesverlies door het kind door spuiten
- 6 – 12 jaar
Kind: emancipatie maar niet te veel. Tussen klein en groot
Ouder: oefeningen in het loslaten. Loslaten = angst kanaliseren en vertrouwen voelen.
- 12 – 19 jaar
Kind: angst voor afwijzing door peergroep, ontkenning als afweer
Ouder: loslaten, invoegen, loslaten, invoegen....

Angstbeleving bij het kind voorbeelden en verklaring

- Separatie
 - Het onbegrepen lichaam
 - Het haperende lichaam
 - Trots onder hoogspanning
 - Afwijzing
 - Angst als uiting van niet-accepteren
- KERNWOORD: CONTROLE VERLIES**

Uitingsvormen van angst bij kind met DM

- Prik- spuitangst
- Hypo's (mindere mate: hypers)
- Verandering van het lichaam: overgewicht of ondergewicht
- Angst voor andere ziekten
- Angst voor afwijzing (door hebben van DM en door hebben van deze angsten)

Andere uitingsvormen gerelateerd aan angst en depressie

- Regressie in de ontwikkeling (vb: broekpoepen, bedplassen, afwezig reageren gedragsproblemen)
- Overmatige afhankelijkheid
- Overmatige afwezigheid (schijnbare onafhankelijkheid)
- Deze uitingsvormen kunnen ook angst en depressie maskeren.

Angstbeleving bij ouders en de effecten op hun kinderen

- EE: Expressed Emotions
- Ghosts in the Nursery
- Ouders ontwikkelen zelf ps problemen door diagnose van hun kind:
→ 1/3 binnen het eerste jaar na diagnose
→ 24 % moeders, 22 % vaders PTSD-crit.
- Effecten van opvoedstijl

Expressed emotions bij babies

Behandeling

- Wat kan de KDVK doen?
- Wat kan de psycholoog doen?

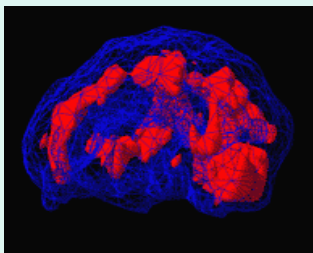
Wat doet de psycholoog?

- Inzicht vergroten bij ouders tav fase kind
- Interpersoonlijke behandeling
- Verbetering gezinscommunicatie
- Strijd doorbreken middels steunende en inzichtgevende therapie
- Verhogen probleemoplossend vermogen op ouder- en kindniveau.
- Milde psychotrauma's/angsten en fobieën behandelen met EMDR
- Bij forse individuele psychopathologie: evt consultatie kinderpsychiater: evt medicatie anxiolytica en antidepressiva (SSRI's)

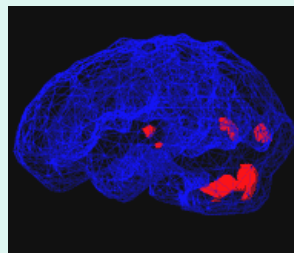
devies

- Samenwerken!
- Steun en acceptatie bieden aan ouder en kind.
- Hoop, verwachting en empowering bieden.
- onvermogens van ouders herkennen en behandelen.
- Kind in fasespecifieke problemen helpen
- Op tijd intervenieren om groter leed te voorkomen en om QOL te vergroten.

Evt plaatjes van FMRI voor en na angstbehandeling VOOR:

Na EMDR

Copyright 2005 by Randy Glasbergen.
www.glasbergen.com

"Discipline and good behavior are the keys to family harmony,
so my husband and I do everything our children tell us to."

- Dank voor uw aandacht.

- Merlijn van Eijk
- Meander Medisch Centrum Amersfoort
- M.van.Eijk@meandermc.nl